

HỌC VIỆN CÔNG NGHỆ BƯU CHÍNH VIỄN THÔNG

BÀI GIẢNG MÔN KIẾN TRÚC MÁY TÍNH

CHƯƠNG 2 – KHỐI XỬ LÝ TRUNG TÂM

Giảng viên:

Điện thoại/E-mail:

Bộ môn:

Khoa học máy tính - Khoa CNTT1

NỘI DUNG

1. Sơ đồ khối tổng quát của CPU
2. Quá trình xử lý lệnh của CPU
3. Kiến trúc máy tính RISC&CISC
4. Sơ đồ khối một số Bộ vi xử lý

2.1 Sơ đồ khối tổng quát của CPU

CU: Control Unit

IR: Instruction Register

PC: Program Counter

MAR: Memory Address Register

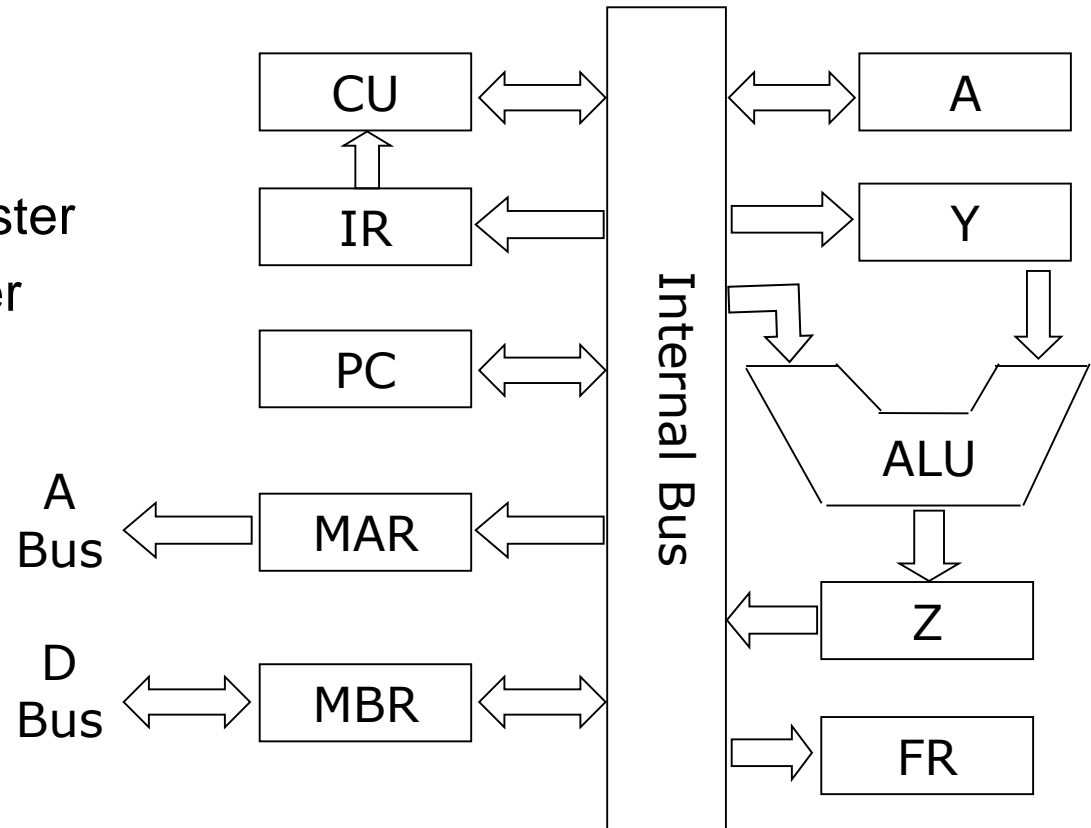
MBR: Memory Buffer Register

A: Accumulator Register

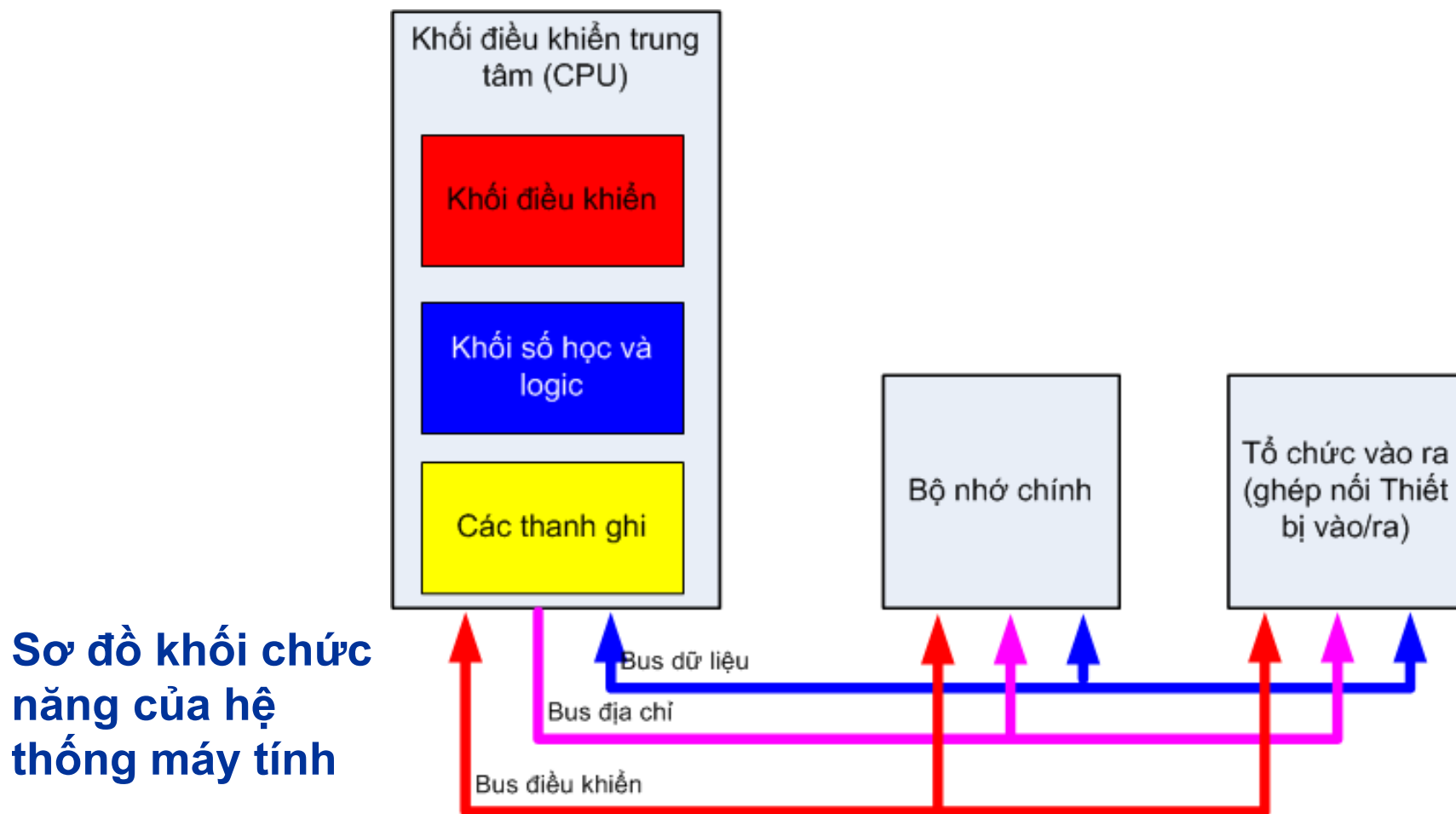
Y, Z: Temporary Register

FR: Flag Register

ALU: Arithmetic and
Logic Unit

1.2 CẤU TRÚC & CÁC THÀNH PHẦN CHỨC NĂNG

2.2 Chu trình xử lý lệnh của CPU

1. Khi một chương trình được thực hiện, hệ điều hành (OS - Operating System) nạp mã chương trình vào bộ nhớ trong;
2. Địa chỉ của ô nhớ chứa lệnh đầu tiên của chương trình được nạp vào bộ đếm chương trình PC;
3. Địa chỉ ô nhớ chứa lệnh từ PC được chuyển đến bus A thông qua thanh ghi MAR;
4. Bus A chuyển địa chỉ ô nhớ đến đơn vị quản lý bộ nhớ (MMU - Memory Management Unit);
5. MMU chọn ra ô nhớ và thực hiện lệnh đọc nội dung ô nhớ;
6. Lệnh (chứa trong ô nhớ) được chuyển ra bus D và tiếp theo được chuyển tiếp đến thanh ghi MBR;

2.2 Chu trình xử lý lệnh của CPU

7. MBR chuyển lệnh đến thanh ghi lệnh IR; IR chuyển lệnh vào bộ điều khiển CU;
8. CU giải mã lệnh và sinh các tín hiệu điều khiển cần thiết, yêu cầu các bộ phận chức năng như ALU thực hiện lệnh;
9. Giá trị địa chỉ trong bộ đếm PC được tăng lên 1 đơn vị và nó trở đến địa chỉ của ô nhớ chứa lệnh tiếp theo;
10. Các bước từ 3-9 được lặp lại với tất cả các lệnh của chương trình.

2.2 Chu trình xử lý lệnh của CPU

1. Lấy lệnh (IF)
2. Giải mã lệnh (ID)
3. Thi hành lệnh (IE) (Lấy dữ liệu từ bộ nhớ)
4. Lấy dữ liệu (MEM)
5. Lưu kết quả (Write back)

2.3 Các thanh ghi của CPU

- ❖ Thanh ghi (registers) là các ô nhớ bên trong CPU:
  - Lưu trữ tạm thời lệnh và dữ liệu cho CPU xử lý;
  - Kích thước nhỏ;
  - Tốc độ rất cao (bằng tốc độ CPU)
- ❖ Các CPU cũ (80x86) có 16-32 thanh ghi; các CPU hiện đại (Pentium 4 và Core Duo) có hàng trăm thanh ghi;
- ❖ Kích thước thanh ghi phụ thuộc vào thiết kế CPU. Các kích thước thông dụng của thanh ghi là 8, 16, 32, 64, 128 và 256 bit:
  - 8086-80286: 8 và 16 bit
  - 80386-Pentium II: 16-32 bit
  - Pentium 4, Core Duo: 32, 64 và 128 bit.

2.3.1 Thanh tích lũy A (Accumulator)

- ❖ Thanh tích lũy A là một trong các thanh ghi quan trọng nhất của hầu hết các CPU:
  - A được dùng để chứa toán hạng đầu vào
  - A được dùng để chứa kết quả đầu ra
- ❖ Kích thước của A bằng kích thước từ xử lý của CPU: 8, 16, 32 và 64 bit.
- ❖ A cũng được sử dụng để trao đổi dữ liệu với các thiết bị vào ra.

2.3.1 Thanh tích lũy A (Accumulator)

❖ Ví dụ: tính $x + y \rightarrow s$

- Nạp toán hạng x vào thanh ghi A
- Nạp toán hạng y vào thanh ghi Y
- ALU thực hiện phép cộng $A + Y$ và lưu kết quả vào thanh ghi Z
- Kết quả phép tính từ Z được chuyển về thanh ghi A.

2.3.2 Bộ đếm chương trình PC

- ❖ Bộ đếm chương trình PC (Program Counter) hoặc con trỏ lệnh (IP – Instruction Pointer) luôn chứa địa chỉ của ô nhớ chứa lệnh được thực hiện tiếp theo;
- ❖ PC chứa địa chỉ của ô nhớ chứa lệnh đầu tiên của chương trình khi nó được kích hoạt và được nạp vào bộ nhớ;
- ❖ Khi CPU thực hiện xong lệnh, địa chỉ của ô nhớ chứa lệnh tiếp theo được nạp vào PC;
- ❖ Kích thước PC phụ thuộc vào thiết kế CPU. Các kích thước thông dụng là 8, 16, 32 và 64 bit.

2.3.3 Thanh ghi trạng thái FR

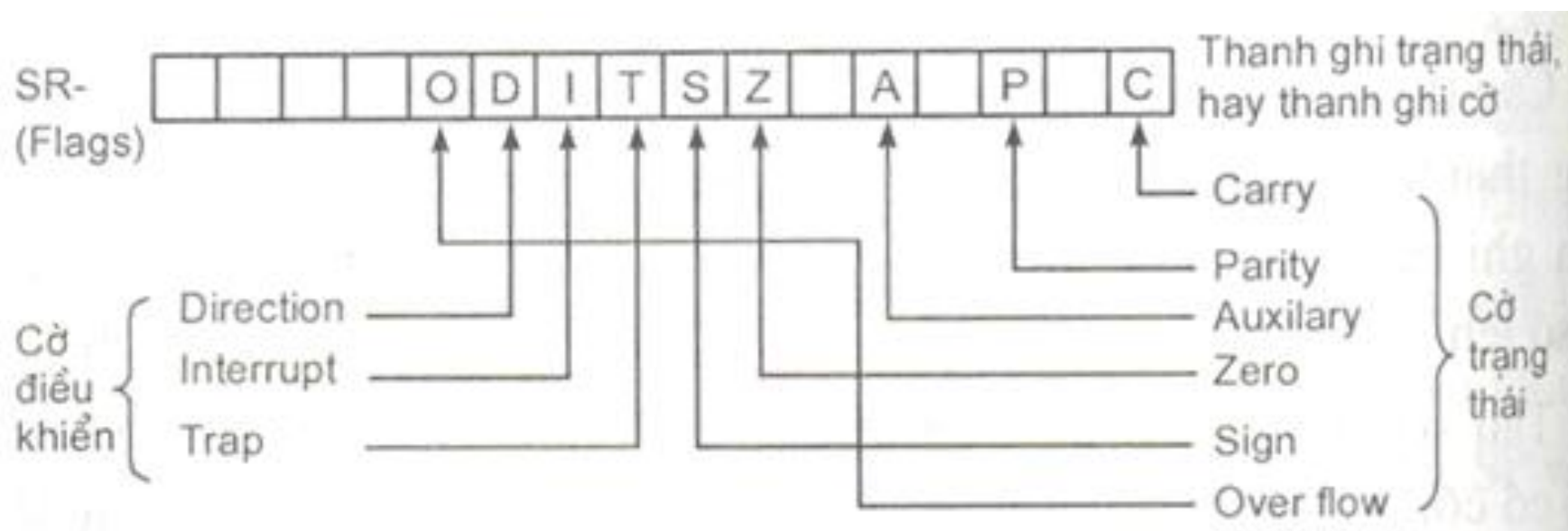
- ❖ Thanh ghi trạng thái (SR - Status Register) hoặc thanh ghi cờ (FR – Flag Register): mỗi bit của FR lưu trạng thái của kết quả của phép tính ALU thực hiện;
- ❖ Hai loại bit cờ:
  - Cờ trạng thái: CF, OF, AF, ZF, PF, SF
  - Cờ điều khiển: IF, TF, DF
- ❖ Các bit cờ thường được sử dụng như là các điều kiện trong các lệnh rẽ nhánh để tạo logic chương trình;
- ❖ Kích thước của thanh ghi FR phụ thuộc thiết kế CPU.

2.3.3 Thanh ghi trạng thái FR

Flag	ZF	SF	CF	AF	IF	OF	PF	1
Bit No	7	6	5	4	3	2	1	0

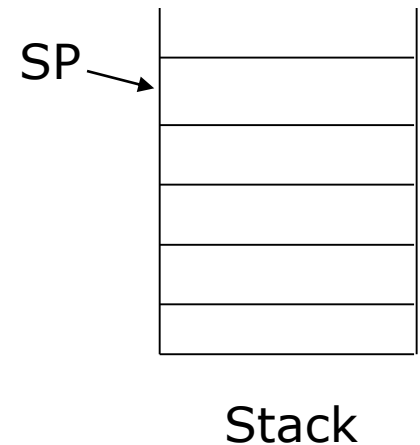
- ❖ ZF: Cờ Zero, ZF=1 nếu kết quả=0 và ZF=0 nếu kết quả $\neq$ 0.
- ❖ SF: Cờ dấu, SF=1 nếu kết quả âm và SF=0 nếu kết quả dương.
- ❖ CF: Cờ nhớ, CF=1 nếu có nhớ/mượn, CF=0 trong trường hợp khác.
- ❖ AF: Cờ nhớ phụ, AF=1 nếu có nhớ/mượn ở nửa thấp của toán hạng.
- ❖ OF: Cờ tràn, OF=1 nếu xảy ra tràn, OF=0 trong trường hợp khác.
- ❖ PF: Cờ chẵn lẻ, PF=1 nếu tổng số bit 1 trong kết quả là lẻ và PF=0 nếu tổng số bit 1 trong kết quả là chẵn.
- ❖ IF: Cờ ngắt, IF=1: cho phép ngắt, IF=0: cấm ngắt.

2.3.3 Thanh ghi trạng thái FR của 8086

2.3.4 Con trỏ ngăn xếp SP

- ❖ Ngăn xếp là bộ nhớ đặc biệt hoạt động theo nguyên lý vào sau ra trước (LIFO);
- ❖ Con trỏ ngăn xếp SP (Stack Pointer) là một thanh ghi luôn chứa địa chỉ đỉnh ngăn xếp;
- ❖ Hai thao tác chính với ngăn xếp:
  - Push: đẩy dữ liệu ra khỏi ngăn xếp
 $SP \leftarrow SP + 1$
 $\{SP\} \leftarrow \text{Data}$
  - Pop: lấy dữ liệu ra khỏi ngăn xếp
 $\text{Register} \leftarrow \{SP\}$
 $SP \leftarrow SP - 1$

2.3.5 Các thanh ghi tổng quát

- ❖ Các thanh ghi tổng quát (General Purpose Registers) là các thanh ghi đa năng, có thể được sử dụng cho nhiều mục đích:
  - Được dùng để chứa toán hạng đầu vào
  - Được dùng để chứa kết quả đầu ra
- ❖ Ví dụ: CPU Intel 8086 có 4 thanh ghi tổng quát:
  - AX: Thanh tích lũy
  - BX: Thanh ghi cơ sở
  - CX: Thanh đếm
  - DX: Thanh ghi dữ liệu

2.3.5 Thanh ghi lệnh IR

- ❖ Thanh ghi lệnh IR (Instruction register) lưu lệnh đang thực hiện;
- ❖ IR nhận lệnh từ MBR và chuyển đến CU giải mã và thực hiện.

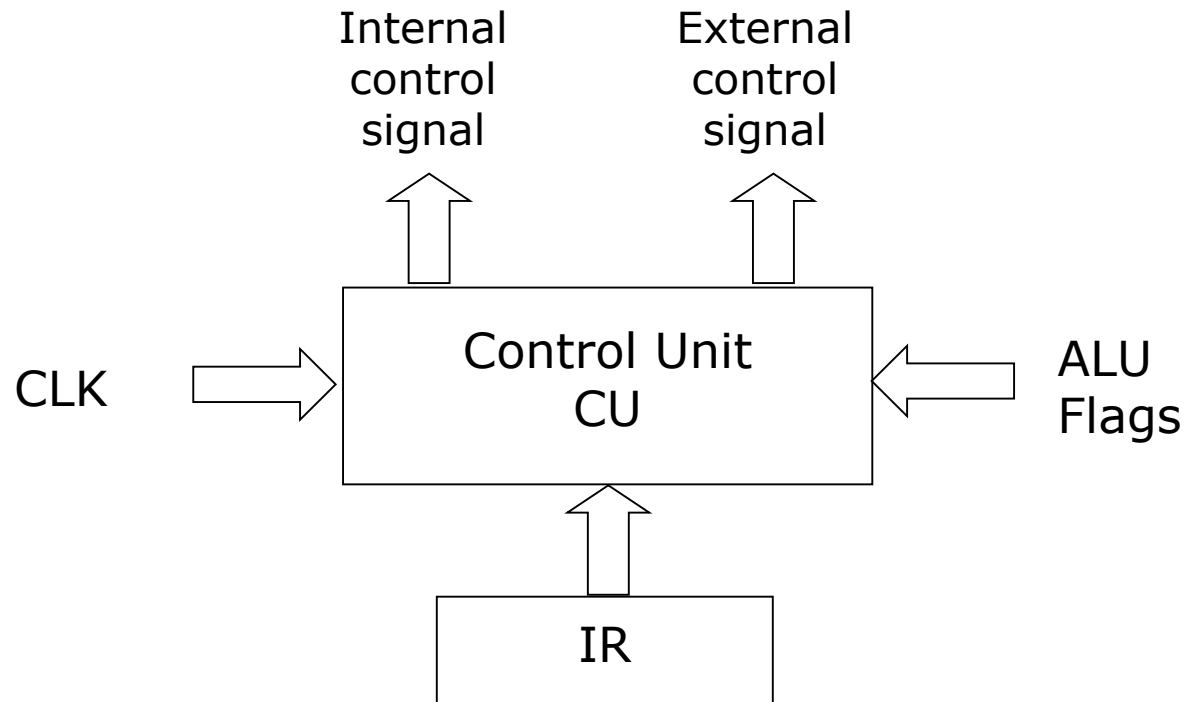
2.3.6 Các thanh ghi MAR và MBR

- ❖ MAR – Thanh ghi địa chỉ bộ nhớ (Memory address register):
  - Là giao diện giữa CPU và bus A
  - Nhận địa chỉ ô nhớ chứa lệnh tiếp theo từ PC và chuyển tiếp ra bus A.
- ❖ MBR – Thanh ghi đệm dữ liệu (Memory buffer register):
  - Là giao diện giữa CPU và bus D
  - Nhận lệnh từ bus D và chuyển tiếp đến IR thông qua bus trong CPU.

2.3.7 Các thanh ghi tạm thời

- ❖ CPU thường sử dụng một số thanh ghi tạm thời để:
  - Để chứa toán hạng đầu vào
  - Để chứa kết quả đầu ra
  - Hỗ trợ xử lý song song (thực hiện nhiều lệnh cùng một thời điểm)
  - Hỗ trợ thực hiện lệnh trong cơ chế thực hiện lệnh tiên tiến kiểu không theo trật tự (OOO – Out Of Order execution).

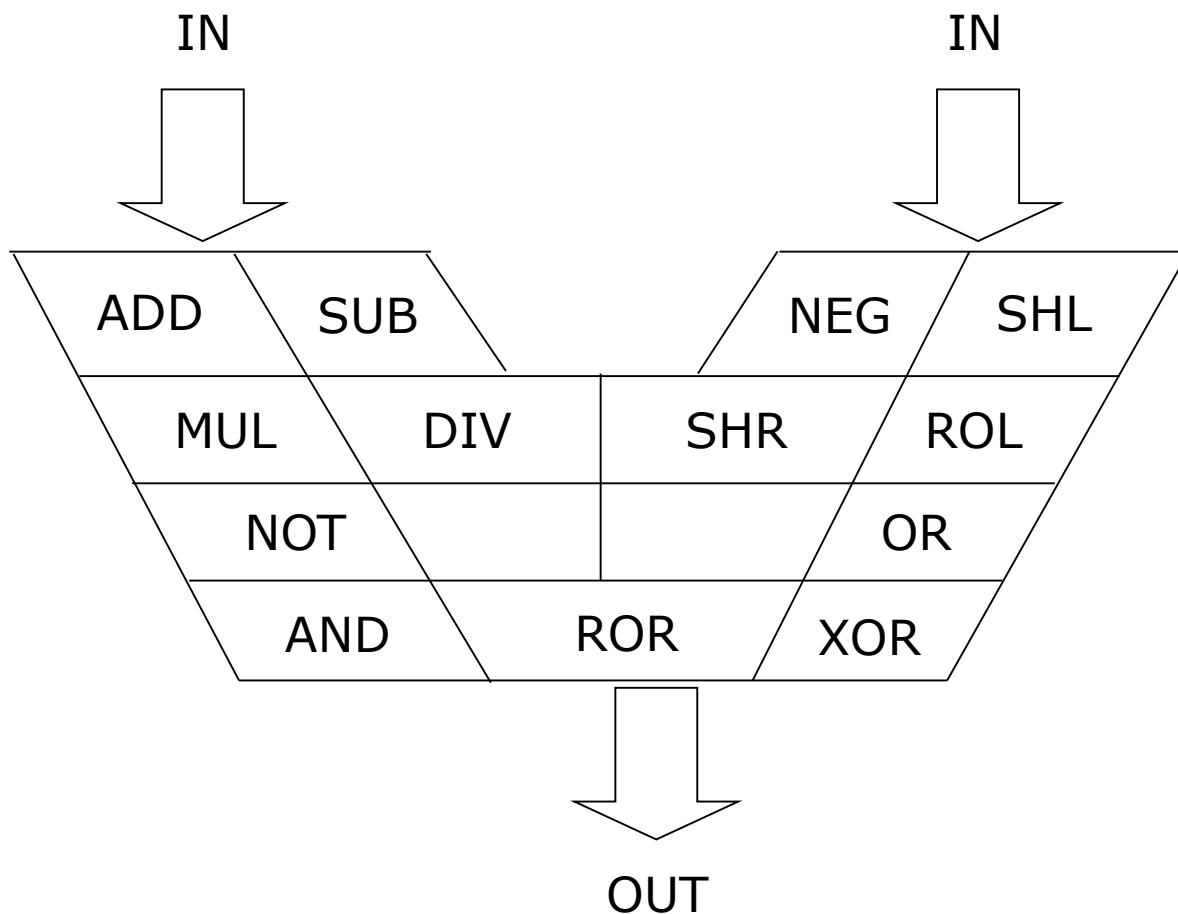
2.4 Đơn vị điều khiển CU

2.4 Đơn vị điều khiển CU

- ❖ Đơn vị điều khiển CU (Control Unit) điều khiển toàn bộ các hoạt động của CPU theo xung nhịp đồng hồ;
- ❖ CU nhận 3 tín hiệu đầu vào:
  - Lệnh từ IR
  - Giá trị các cờ trạng thái
  - Xung đồng hồ
- ❖ CU sinh 2 nhóm tín hiệu đầu ra:
  - Nhóm tín hiệu điều khiển các bộ phận bên trong CPU;
  - Nhóm tín hiệu điều khiển các bộ phận bên ngoài CPU
- ❖ CU sử dụng nhịp đồng hồ để đồng bộ các đơn vị chức năng trong CPU và giữa CPU với các bộ phận bên ngoài.

2.5 Đơn vị số học & logic ALU

2.5 Đơn vị số học & logic ALU

- ❖ ALU (Arithmetic and Logic Unit) bao gồm một loại các đơn vị chức năng con để thực hiện các phép toán số học và logic:
  - Bộ cộng (ADD), bộ trừ (SUB), bộ nhân (MUL), bộ chia (DIV), ...
  - Các bộ dịch (SHIFT) và quay (ROTATE)
  - Bộ phủ định (NOT), bộ và (AND), bộ hoặc (OR) và bộ hoặc loại trừ (XOR)
- ❖ ALU có:
  - 2 cổng vào IN: nhận toán hạng từ các thanh ghi; và
  - 1 cổng ra OUT: kết nối với bus trong để chuyển kết quả đến thanh ghi.

2.6 Bus trong CPU

- ❖ Bus trong CPU (Internal bus) là kênh giao tiếp giữa các bộ phận bên trong CPU (CU – Register – ALU);
- ❖ Bus trong hỗ trợ kênh giao tiếp song công (full duplex)
- ❖ Bus trong có giao diện để kết nối với bus ngoài (bus hệ thống);
- ❖ Bus trong thường có băng thông lớn hơn và có tốc độ nhanh hơn so với bus ngoài (bus hệ thống).

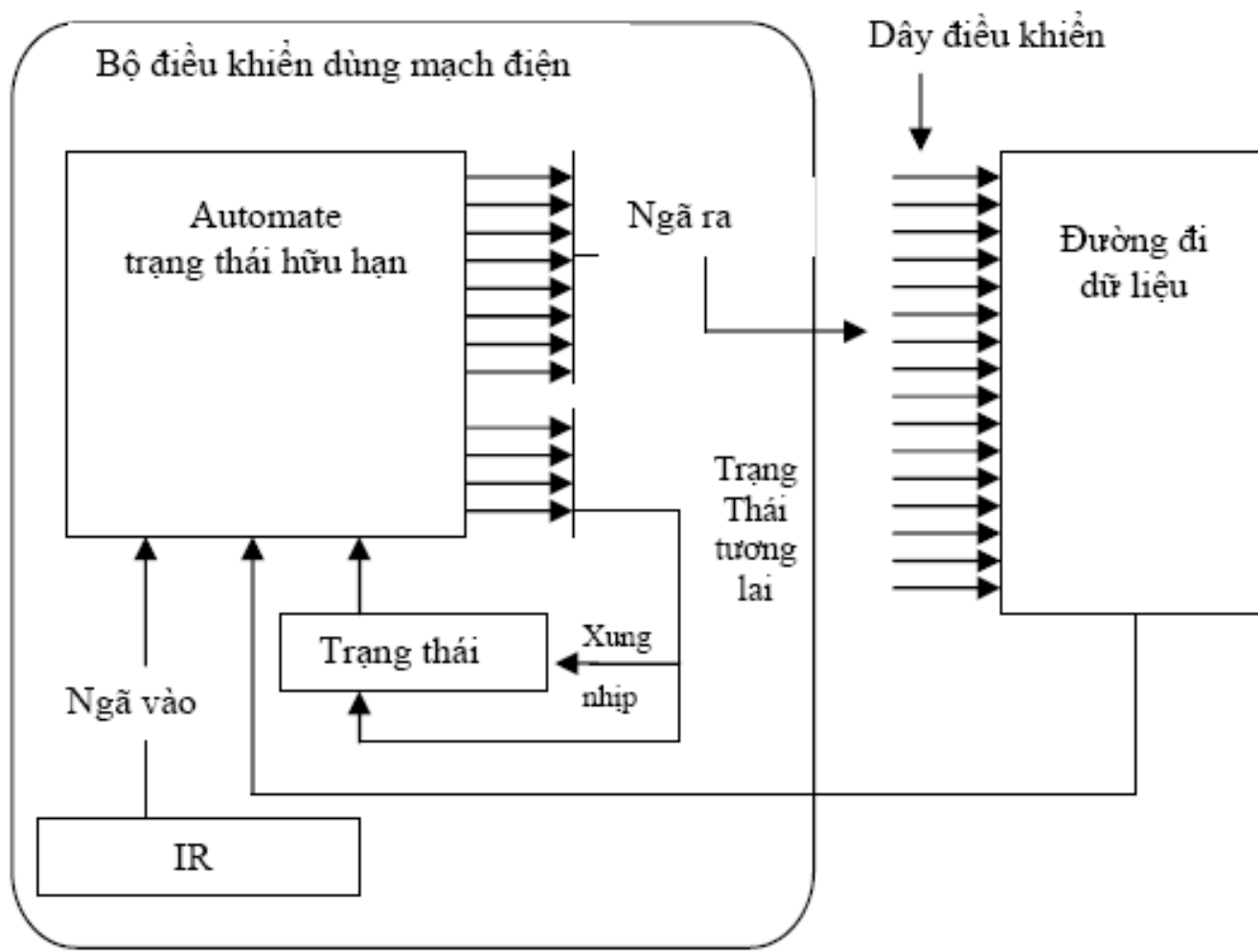
So sánh máy tính RISC và CISC (Complicated)

RISC: Reduced Instruction Set Computer

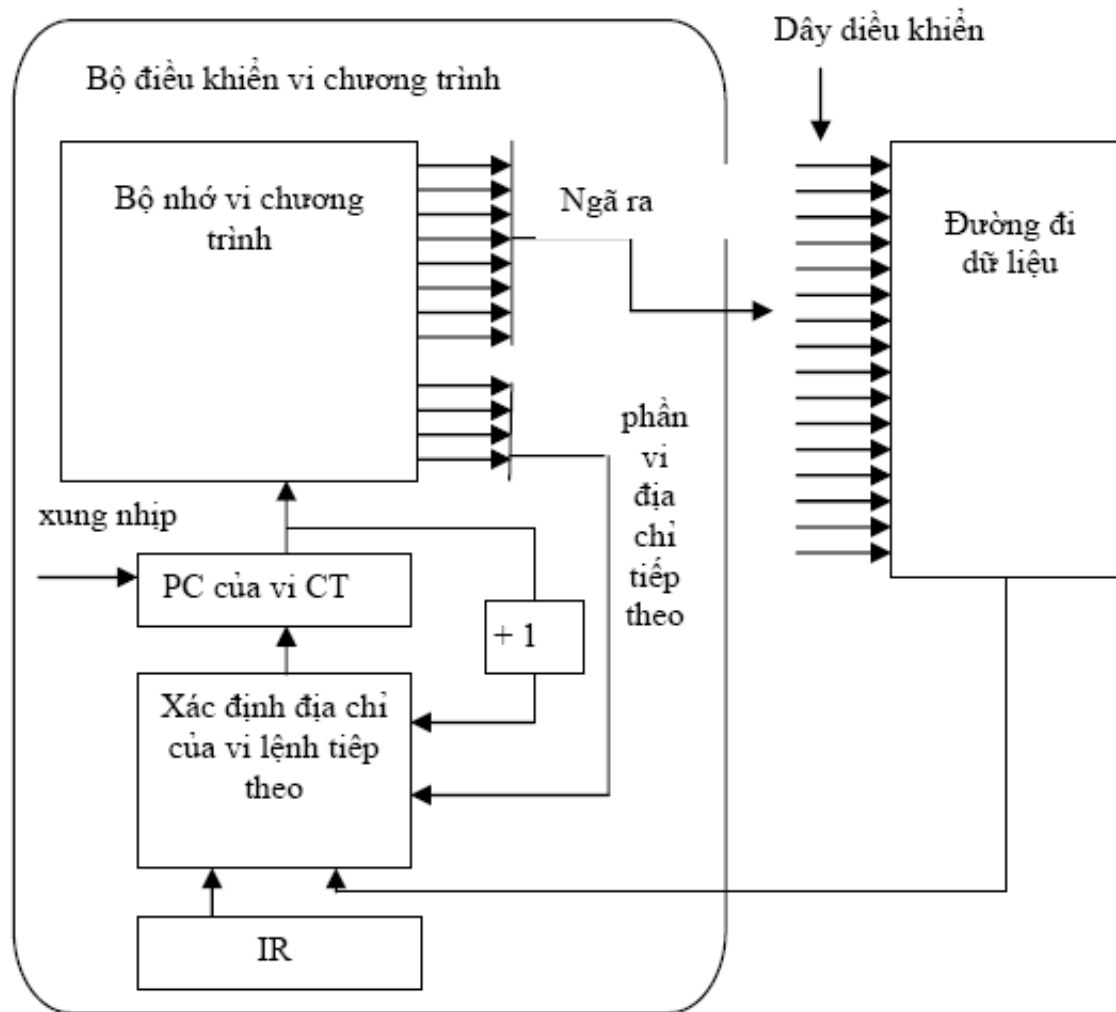
- ❖ Cấu tạo của CU:
- ❖ Số lượng lệnh trong tập lệnh
- ❖ Tốc độ xử lý lệnh
- ❖ Mức độ phức tạp khi lập trình
- ❖ Ứng dụng

2.2. CU-Khối điều khiển bằng mạch điện tử (t)

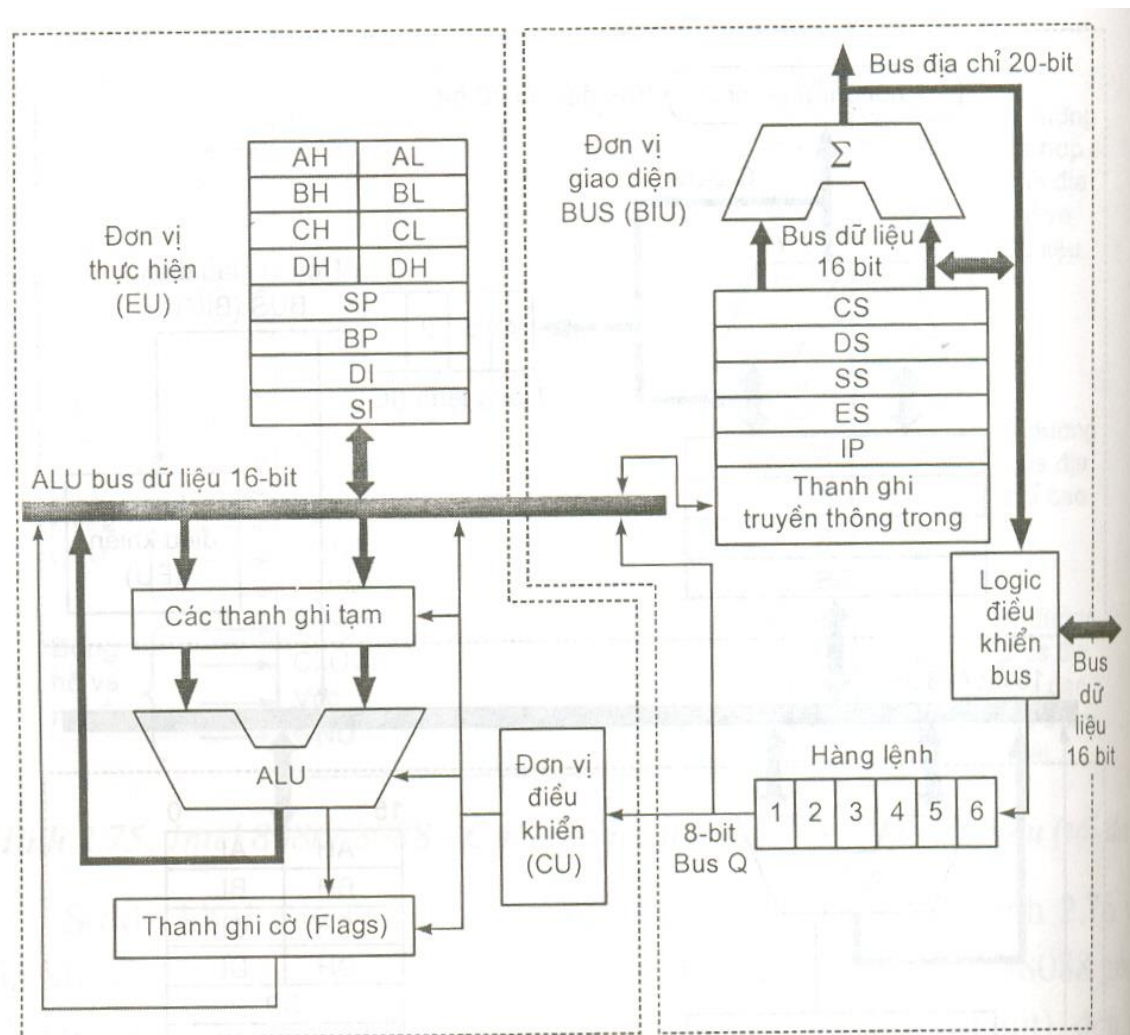
1. CU được cấu tạo bằng các máy trạng thái hữu hạn (FSM)

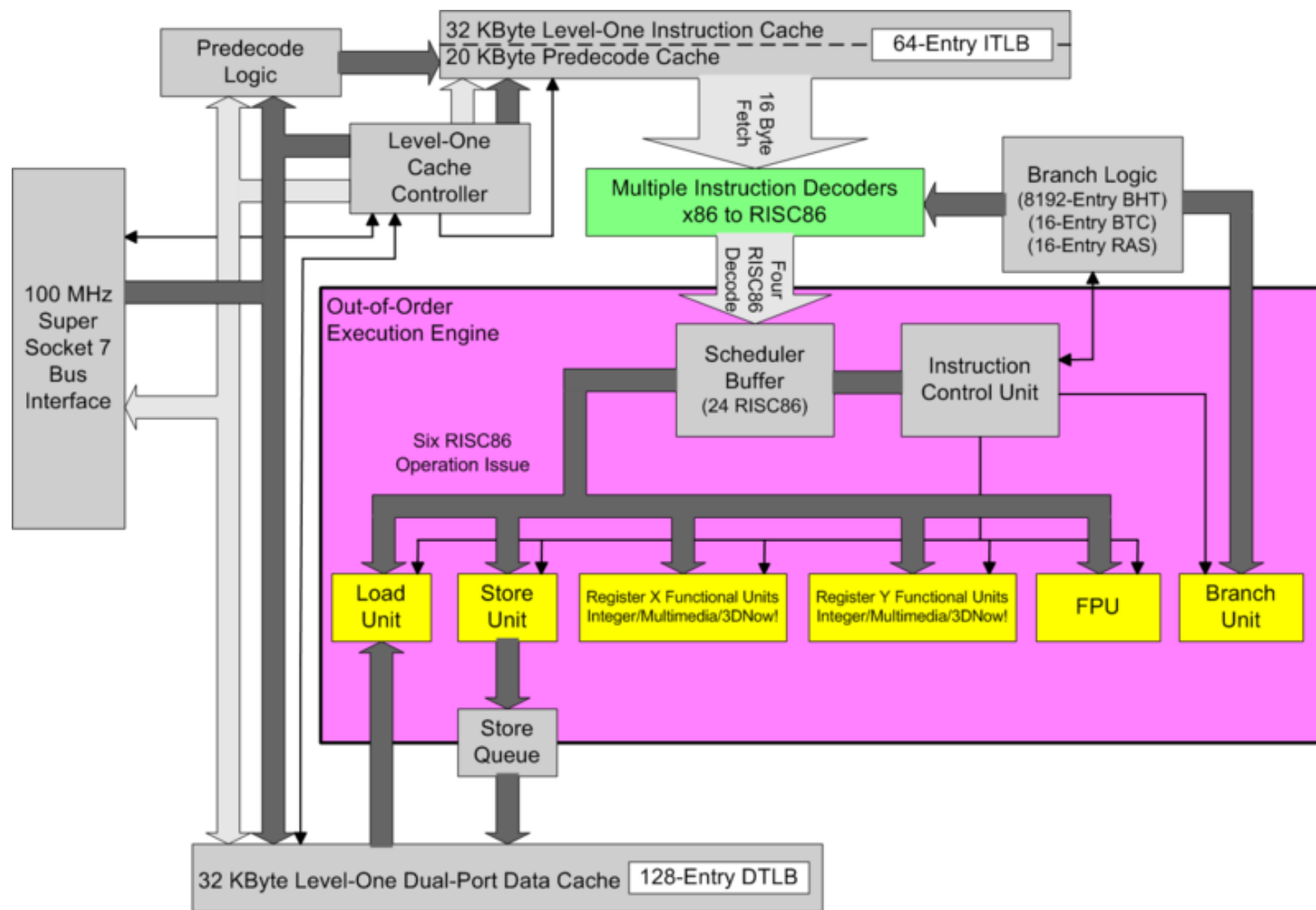
2.2. CU-Khối điều khiển bằng vi chương trình

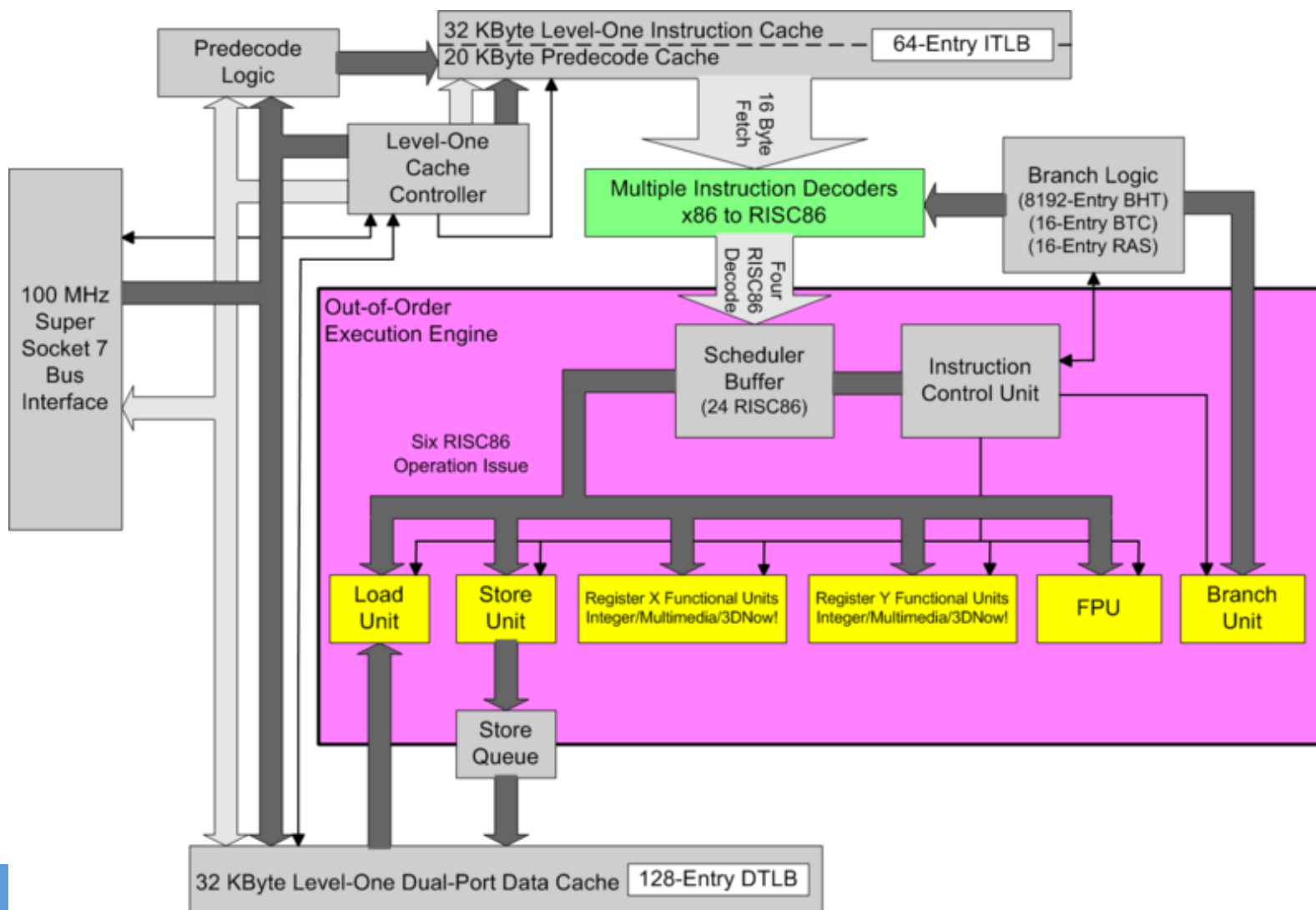
2.7 Sơ đồ khối một số Bộ vi xử lý – Intel 8086

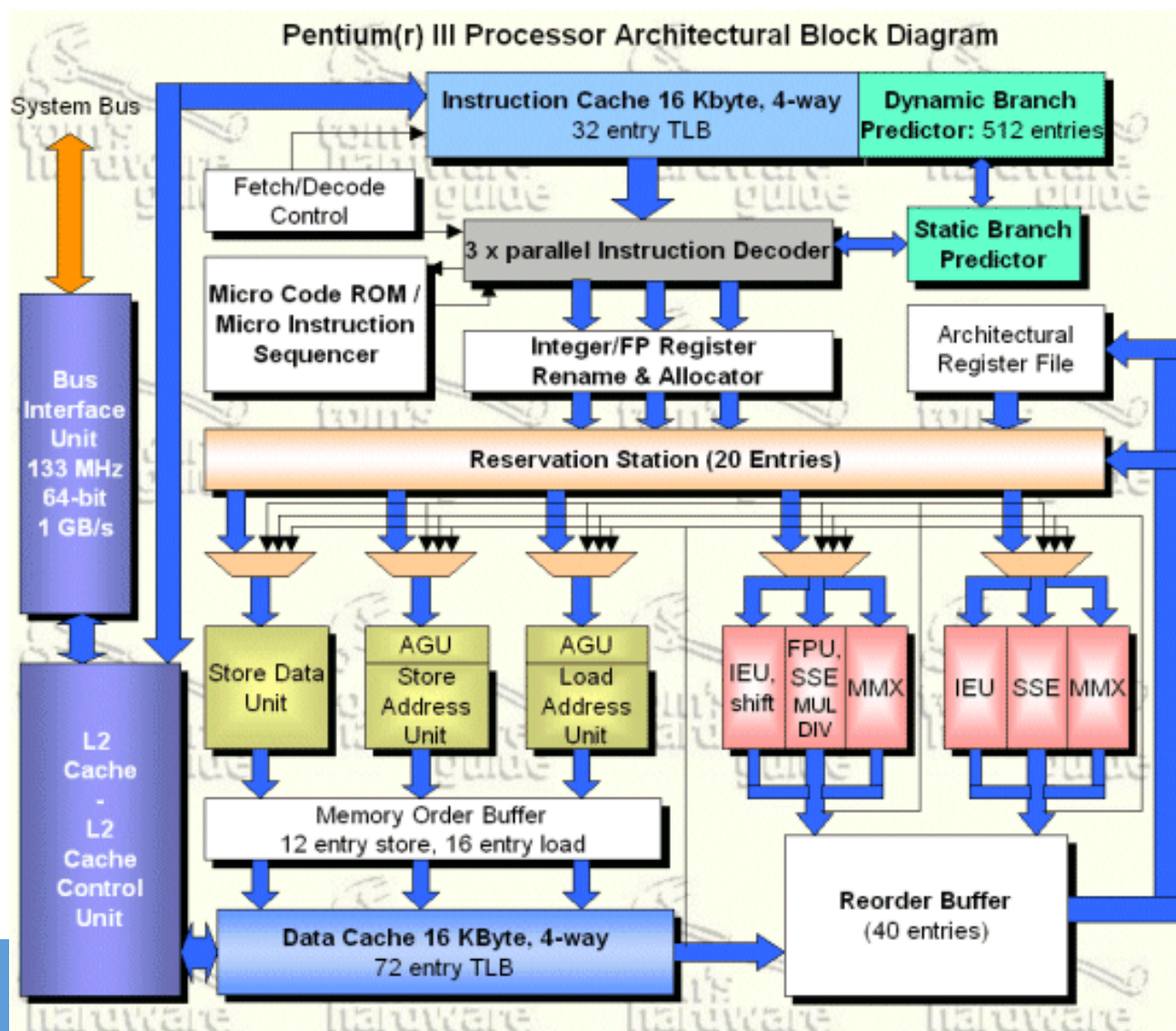
2.7 Sơ đồ khối một số Bộ vi xử lý – AMD K62

2.7 Sơ đồ khối một số CPU – AMD K62

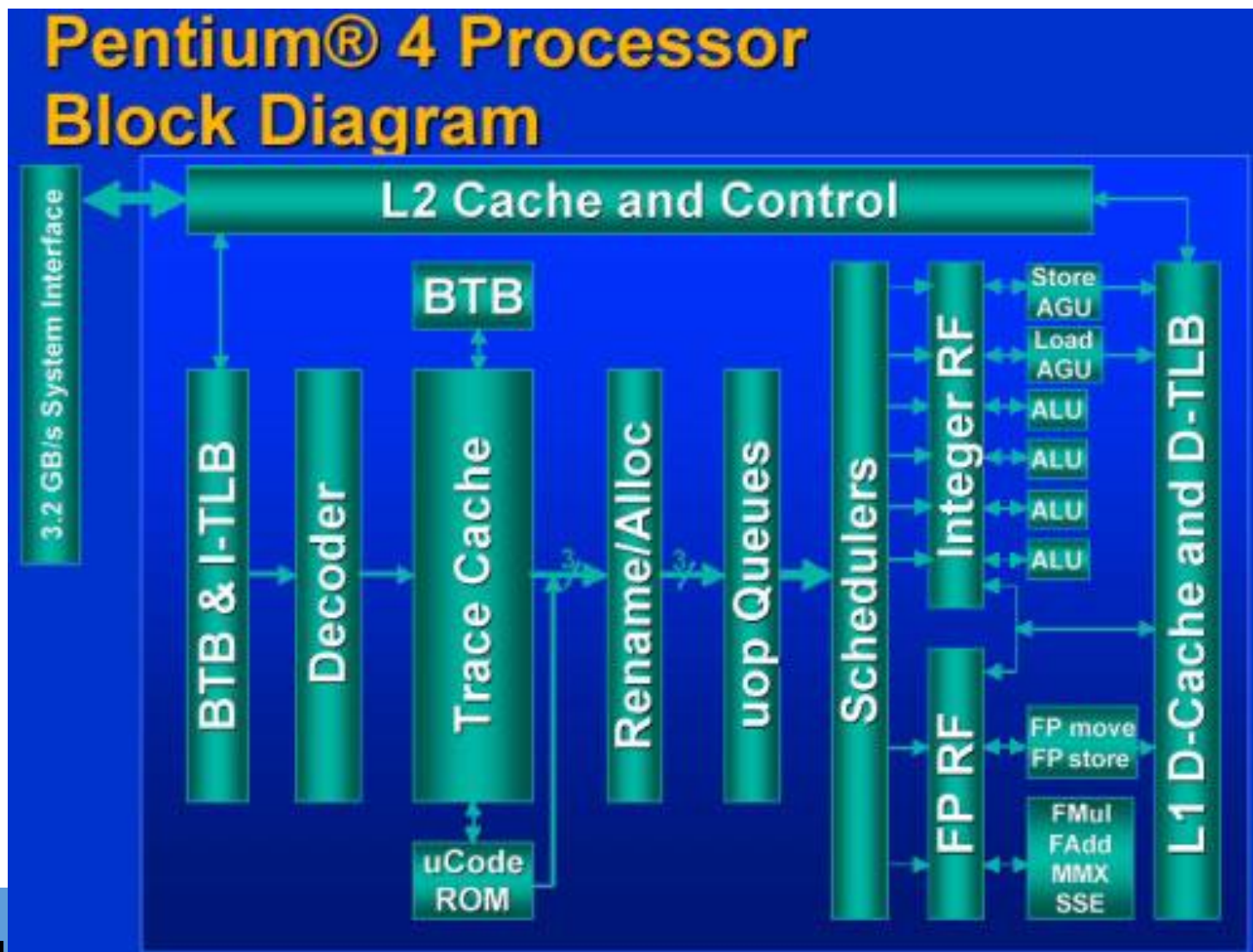

2.7 Sơ đồ khối một số CPU – Intel Pen III

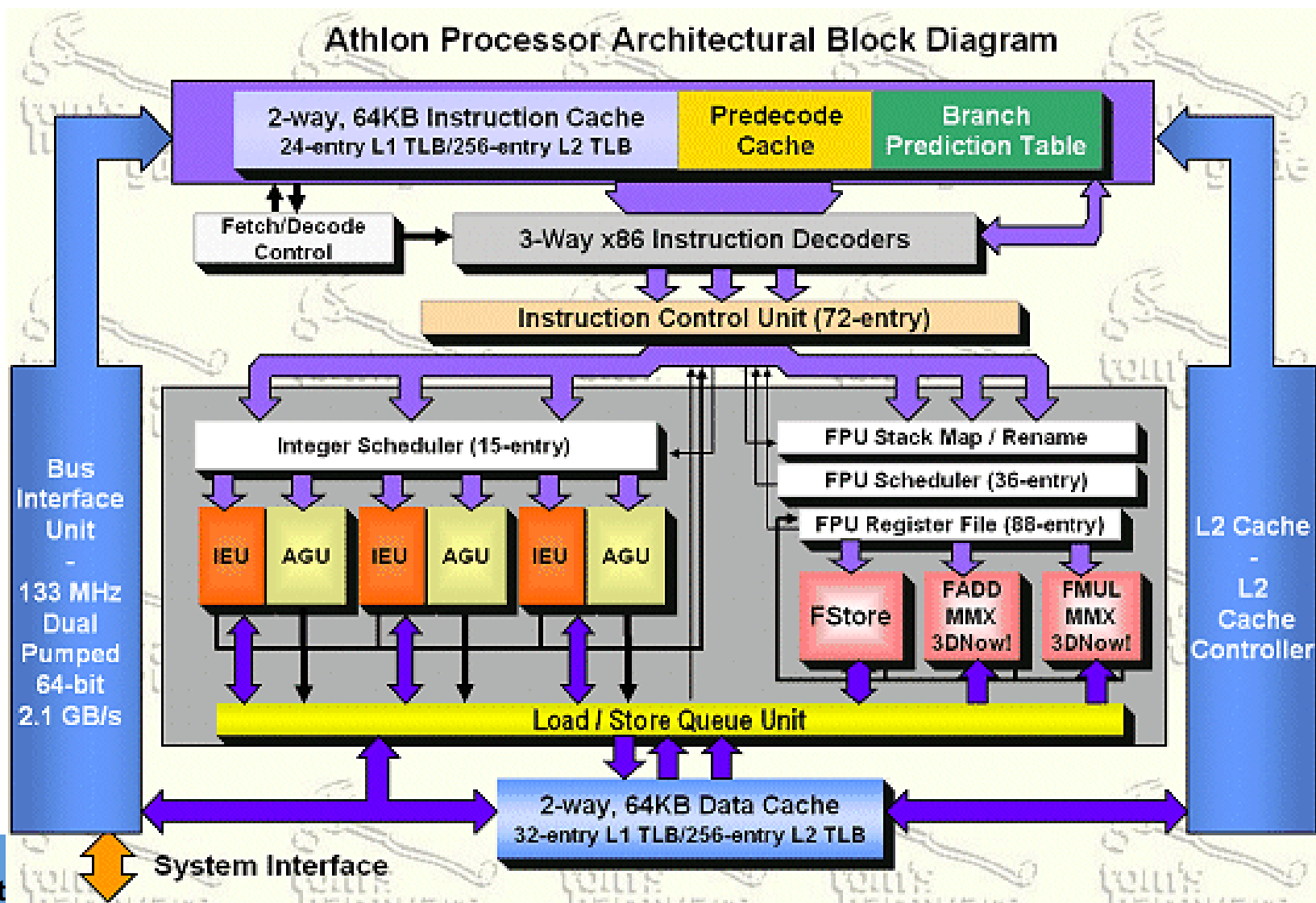

2.7 Sơ đồ khối một số CPU – Intel Pen IV

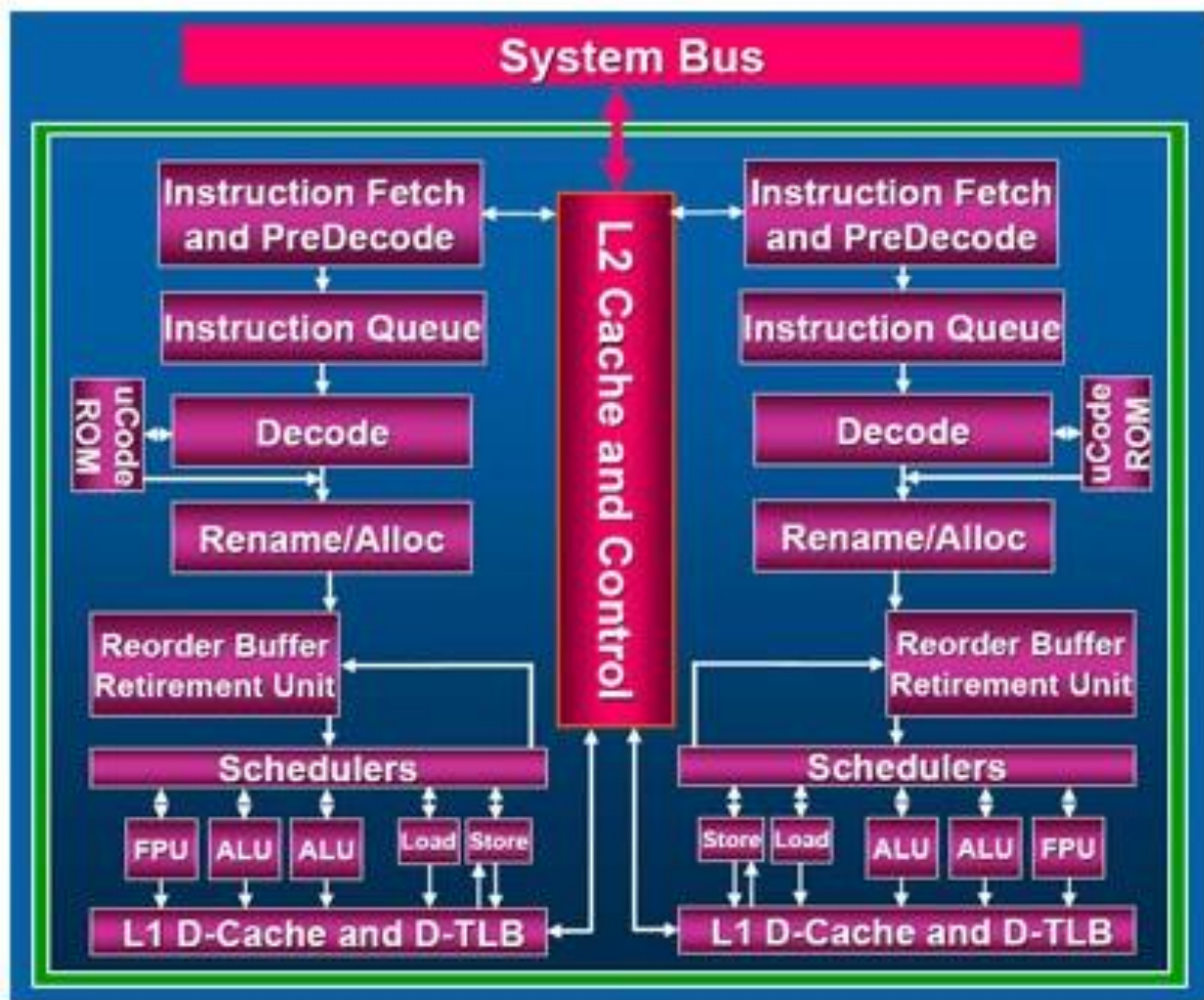

2.7 Sơ đồ khối một số CPU – AMD Athlon XP

2.7 Sơ đồ khối một số CPU – Intel Core 2 Duo

Câu hỏi ôn tập

1. Nêu sơ đồ khối điển hình của CPU và chu trình xử lý lệnh.
2. Các thanh ghi của CPU
3. Sơ đồ và chức năng của CU và ALU